ששקל בהן משקלות כשרה לא קשיא הא בגופן הא בכנגדן בגופן מעשה קא עביד בהו ואי היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב [א]אלא אידי ואידי בכנגדן ולא קשיא הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה: מתיב רב פפא [א][ב]גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי תיובתא לימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק דכולי עלמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא [ב]בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דמר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה [ג]דתניא [ד]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [ה]בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דר"מ אדרבי מאיר לא קשיא כי קניס בדרבנן בדאורייתא לא קניס והא מנסך דאורייתא הוא וקא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים קנס ליה דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כי לא קניס בדרבנן בדאורייתא קניס והא מנסך דאורייתא ולא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים מיבדל בדילי מיניה ורמי דרבי מאיר אדר"מ בדאורייתא [ו]דתניא [ז][ה]הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר [ח]ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשביעית בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקר ולטעמיך תקשה לך היא גופה מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית אלא התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר מפני שישראל מונין לשביעית

ואין

הא דאסח דעתיה. ומלאכה דנקט משום פרה אי נמי נקט אע"פ שפשע להסיח דעתו מחמת מלאכה אפילו הכי פטור מדיני אדם: **גזלן** הוא וממון מעליא בעי לשלומי. תימה דהיכי מדמי הכא דממילא למטמא בידים דנהי דמטמא בידים חייב היכא דנטמאת מאליה אומר לו הרי שלך לפניך דהא המכחיש בהמת חבירו באבנים או במלאכה חייב ובהכחשה ממילא או פירות שהרקיבו מקלתם אומר לו הרי שלך לפניך הואיל ועדיין הם בעין ולא קנאם בשינוי וי"ל דכיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק א"כ חשיב ליה כאילו הוא ניכר ואם כן אין לך שינוי גדול מזה וקנאם הגזלן בשינוי וצריך לשלם בממון מעליא ושמין כעין שגזל ולא מצי אמר ליה הרי שלך לפניך וא"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף נח:) דבעי לאוקמי הך משנה דגזל מטבע ונפסל כר' יעקב דאמר האוכלו שומר אחר שנגמר דינו מוחזר ודחי רבה דכ"ע אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דא"כ לפלגו בחמץ בפסח אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו דאמר ליה אי איתיתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה לאגמא השתא אתפסתיה לתורא ביד מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדייהו משמע דחייב משום דאתפסיה בידים וכן פירש בקונטרס בס"פ ד' וה' (שם דף מה.) והשתא אי חשיב ליה היזק שאינו ניכר אפי' אתפסיה בידים פטור כדמוכח הכא ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד מאליהן ולא אתפסיה בידים למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד אם כשתפסוהו מאליהן פטור גם כי מתפיסו בידים יהא פטור דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו היו תופסים אותו מאליהם ולא הפסידו הבעלים כלום בתפיסתו ונראה דאתפסתיה לתורא אפי' לא אתפסיה בידים אלא כלומר אתפסתיך גרמת להתפיס שלא שמרתו מתפיסת ב"ד ולרבנן כיון דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו מה שנופל ביד ב"ד חשיב היזק ניכר לפי שהיזק ניכר זה בא בפשיעת שומר חייב ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך אבל לרבי יעקב לא חשיב מה שנופל ליד ב"ד היזק ניכר כיון דאין נפסל ע"י שנפל בידיהם דאפילו לא נפל בידם היו גומרין דינו שלא בפניו וכיון דחשיב היזק שאינו ניכר יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ שעבר עליו הפסח: **תיובתא.** ° אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא משום דכן הלכה דלא שמיה היזק[ט]: **המבשל** בשבת בשוגג **יאכל**. פי' אפילו הוא עצמו ואפי' בו ביום דמהלא מוכיח דלא קניס שוגג אטו מזיד וכן משמע בריש כירה (שבת דף לח.) גבי בעו מיניה מרבי חייא בר אבא שכח קדרה על גבי כירה בשבת ובישלה במזיד לא יאכל פירוש בו ביום בין הוא בין אחרים ובמוצאי שבת שרי אפילו לדידיה וכן נמי שוגג דרבי יהודה דהא מתניתין בפ"ק דחולין היא (דף יד.) דתנן השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ומוקי לה כרבי יהודה ופריך ונוקמה במזיד וכר' מאיר כו' וקתני שבת דומיא דיום הכפורים דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ותני נמי ושחיטתו כשרה לא שנא לו לא שנא לאחרים כדאמרי' התם על ר' יוחנן הסנדלר ובמזיד קאמר ר' יהודה לא יאכל עולמית היינו הוא אבל אחרים יאכלו במוצאי שבת דאי בין הוא בין אחרים קאמר כר' יוחנן הסנדלר אם כן במרובה (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לד.) דפטרי רבנן טבח בשבת מתשלומי ארבעה וחמשה ומפרש דסברי לה כר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה שבת אסורין והויא שחיטה שאינה ראויה אמאי מוקי לה כר' יוחנן הסנדלר טפי מרבי יהודה דלדידיה נמי מעשה שבת אסורים ועוד דבעי מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי מאי טעמא דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דר' יהודה מזיד דר' יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: **בדאורייתא** קניס. ואם תאמר והא מתניתין ר' יהודה היא וקתני כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין ויש לומר דלא קנסינן להו שוגגין ממונו ולא עבדי:

ששקל בהן משקלות. שהיו תלויות בכף מאזנים והיה יודע משקלם ונתן בשר לשקלו בכף שניה דלא עבד בהן מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסלי: **דרכא בכנגדן.** כדפרישית ומתניתא דמשמע פסולות ששקל בגופן כדרך הטבחים לשקול בשר במים שיש להם כלי שיש בו שנתות ונותנים מים בראשונה ונותנים בשר במים עד שהמים עולים לרושם השני וכוונהו כבר שבמשקל ליטרא או ב' ליטראות המים עולים ומגיעין לאותו הרושם: **מפני' דאסח דעתיה.** משמירתן ע"י המשקל ששקל בהם ונפסלו בהיסח הדעת דלמשמרת למי נדה כתיב[י] שצריכה שימור תמיד ומיהו בדיני אדם לא מיחייב דגרמא בעלמא הוא והא דרבא בדלא אסח: **ונפסל.** שפסלתו מלכות: **נטמאת.** מאליה: **הרי שלך לפניך.** ובלבד שישלם לו אותו עצמו וקרינא בה והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) שהרי לא נשתנה: **ואי שמיה היזק.** מכדי מיגזל גזליה מדמשכיה וקם ליה ברשותיה וכי קמשלם ליה דבר הניזק משלם ליה ולא כמה שגזל: **ר"מ סבר שמיה היזק.** הלכך אף בשוגג חייב דלאתרבי (ב"ק מו:) מפלע תחת פלע[יא]: **לא שמיה היזק.** ובמזיד הוא דמחייב משום קנסא: **ר"מ קניס שוגג אטו מזיד.** ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא: **בשוגג יאכל.** הוא עצמו ואף בשבת: **בשוגג יאכל.** הוא עצמו: **למוצאי שבת.** לאחר שהמתין בכדי שיעשו אבל בשבת לא דקניס שוגג אטו מזיד: בדרבי יוחנן הסנדלר גרס **יאכל.** דר' יוחנן סבר מעשה שבת אסורין באכילה ויליף לה מקראי בב"ק (דף עא.) ובכתובות (דף לד.): **מטמא** ומדמע איסורא דרבנן הוא כיון דלא שמיה היזק אין כאן איסורא דאורייתא ודברי סופרים צריכין חיזוק הלכך קניס אף השוגג אבל בישול בשבת איסורא דאורייתא הוא ולא שכיח דעברי עלה הלכך לא קניס: **משום חומרא דע"ז.** להרחיקו מן האיסור קניס ועבד ליה חיזוק: **ור' יהודה.** באיסור דאורייתא משום דעבד איסור חמור קניס להרחיקו אבל בדרבנן דקיל לא קניס את השוגג: **משום חומרא דע"ז בדילי מיניה.** ולא צריך למיקנסיה: **ורמי.** דאורייתא אדאורייתא הכא תני בשבת דאורייתא דלא קניס וגבי שביעית קתני בין בשוגג בין במזיד יעקר. וה"ה נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דתנא קמא ר"מ הוא נקט ליה ומסקנא אליבא דתרווייהו מתרצינן לה: **מונין ישראל לשביעית.** ישראל מונין שנות נטיעותיהן לשביעית לפי שצריכין למנות שנות הנטיעה לערלה ולרבעי כשיוצא מאיסור ערלה ומחללין אותו ברביעית הרואה מונה השנים למפרע ויודע שנטעה בשביעית ואתי למשרי נטיעה בשביעית:

ואין

וקמשלם

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ה ופ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ה:

נט ב מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ד סמג עשין עג ולאוין קנ טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף א:

ס ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א:

סא ה מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל' יב סמג לאוין רסו:

◆

מוסף רש"י

המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו בו ביום (כתובות לד. ב"ק עא. חולין טו.) אפילו הוא עצמו (ב"ק שם חולין שם) ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו, דהא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעשו, לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דליכא מיתה, דלא נתהנה הנאה מאיסורא, אבל בשוגג לא (חולין שם). במזיד. דליכא איסורא, לא יאכל. בו ביום עד שתחשך בכדי שיעשו, והוא הדין לאחרים נמי דאסור לאכליה בו ביום, דטעמא משום דלא נתהנה הנאה מאיסורא הוא וכי שרי לאורתא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה, ואידי דתנא רישא בדידיה לאשמעינן רבותא להיתרא, תני נמי סיפא בדידיה (שם ובעי"ז ב"ק עא.) או: לא יאכל הוא משום קנס אבל אחרים אוכלין (חולין קטו. ובעי"ז כתובות לד.). ר' יהודה אומר בשוגג יאכל. הוא למוצאי שבת ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד (כתובות שם) וכי ביום לא הוא ולא אחרים (ב"ק עא.) דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא, עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו, דלא נתהנה הנאה מעבירה, ואידי דבעי למיתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה, אבל לאחריני שרי, דלאו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל לאחרינא לא, תני נמי רישא בדידיה (חולין טו.). במזיד לא יאכל. הוא, עולמית. אבל אחרים אוכלים (ב"ק עא. ובעי"ז כתובות שם). ר' יוחנן אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים. לישראל (כתובות שם) בכדי שיעשו, כר' יהודה דמסר ליה עבירה אף בשוגג, ועדיפא מדר' יהודה, דלדידי' ר' יהודה שרי ליה לאורתא אפילו לדידיה, ולא קניס שוגג אטו מזיד, הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן, אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו, אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ניתהני מעבירה (חולין שם). במזיד לא יאכל עולמית. לאו משום קנסא הוא, דהא אחריני לא עביד איסורא, אלא מקראי יליף לה ר' יוחנן (שם). לא לו ולא לאחרים. ישראל, אבל מוכרו ונותנו לעובד כוכבים (כתובות שם).

מסורת הש"ס

א) ב"ק נו., ב) [שבת ג: עירובין סח: ק.], ג) [משום פלוגתא דר"י ור"י הסנדלר דליתא במשנה דתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתניא], ד) ב"ק עא. חולין טו. נדה יז: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח. כתובות לד. [תוספתא דשבת פ"ג], ה) [משום פלוגתא דר"י דליתא בתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתניא], ו) תרומות פ"ב מ"ג [תוספתא דשבת פ"ג], ז) [במדבר יט], ח) [שמות כא], ט) [יתר באור כתבו תוס' סנהדרין פ: ד"ה עיגל ותוס' ב"ק מז. ד"ה מ"ט גופא ועי' תוס' זבחים קיז. ד"ה וקסבר].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תיובתא. עי' ב"ק דף מז ע"א תד"ה מ"ט גופא ומגוח ב"כ מייתא ונתר הכי אמרינן ואב"א שבת דף כ ע"ב:

◆

תוספות רי"ד

מתיב רב פפא גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי ס"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי פי' אלא ודאי לאו שמיה היזק ומפני שלא נשתנה קרינן ביה והשיב את הגזילה אשר גזל ודוקא גבי מזיק קנסו חכמים במזיד אבל גבי גזלן לא קנסו ואדרבה הרבה תקנות עשו חכמים לגזלן כדי שיעשה תשובה כדאמרינן בהגוזל תיובתא דחזקיה תיובתא וכיון דאיתותב חזקיה הלכה כר' יוחנן: נימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק לא דכ"ע היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי דר"מ סבר קנסו שוגג אטו מזיד ור' יהודה סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ואע"ג דקניס ר"מ שוגג אטו מזיד לא קניס אלא במטמא ומדמע ומנסך דאית בהו מעשה אבל בגרמא דניזקין אע"ג דמחייב ר"מ כדאמרינן בהגוזל בהלכות עצים א) בהלכות נתן לאומנים לתקן ה"מ במזיד שעשה הגורם בכוונה אבל אם באה לו בשגגה ובאונס בלי כונה ולא מצאנו שחייב ר"מ תדע

א) אולי צ"ל בנותן לאומנים לתקן וכו' וצ"ל בנותן לצבוע שחור וכו' עיין ב"ק דף ק ע"ב ע"ש.